

Sanan Suvipäivät 2010 Lappeenranta

Rajaton armo

Raamattutunti, 18.6.2010

Kirkkoherra Jouni Turtiainen

Kuinka rajat ensin ylitettiin? Apt 1-8

Jäsennys:

1. Alkukirkon missio
2. Ylitse kaikkien rajojen

1. Alkukirkon missio

AVAIN LUUKKAAN MOTIIVEIHIN: HERRAN PALUU JA LÄHETYSTYÖ

Luukkaan tarkoituksena selvittää hänen omaa tekstiään; Apt 1:1-11 ovat tässä suhteessa avainjakeet. Niissä Luukas viittaa kahteen tilanteeseen, jotka olivat mahdollisesti nousseet kirkossa esiin ja johtaneet kahteen äärimmäisyyteen. Ensimmäinen oli fanaattinen lopunajallinen odotus, jota vastaan ylösnoussut Herra suuntaa sanansa (j.6-8).

Luukas painottaa, että kaikenlainen spekulointi lopunajoilla on mieletöntä, mutta Jeesuksen seuraajien pitäisi myöskään jähmettyä paikoilleen. Jotkut olivat ilmeisesti ymmärtäneet tämän siten, että heidän tehtävänsä oli "pystyttää rajapyykit" Israelin valtakunnalle. Tämä vaikutti loogiselta: jos ja kun Jeesus on "Daavidin poika", Israelin Messias, hänellä täytyy olla ylösnousemuksensa jälkeen näkyvä valtakunta. Tätä valtakuntaa Jeesuksen seuraajat odottivat ja olivat valmiit rakentamaan sen maan päälle.

Ehkä joidenkin mielissä kajasti yhä poliittinen Israelin valtakunta. Sitä he olivat valmiit rakentamaan ja puolustamaan ylösnoussuun Messiaan seuraajina. Omassa voimassaan ja innossaan. Herran sana kutsuu sen sijaan maailmanlaajaan lähetystehtävään. Tämä on mahdollista, kun Kristuksen "toinen persoona", *Pyhä Henki* on tullut läsnä olevaksi voimaksi kirkkoon. Näin kirkon nykyinen tehtävä on sama kuin apostolien aikoina: tehdä lähetystyötä.

"MAAN ÄÄRIIN" SAAKKA?

Lähetystyön motiivina on siis Pyhän Hengen voima. Ilman Henkeä ei ole oikeaa lähetystyötä. Mitkään rajat eivät ylity ilman Pyhän Hengen vaikutusta. Tässä näkyy Jumalan lähetys (missio dei): Jumala lähetti tänne ensin Poikansa ja sitten Henkensä. Sen jälkeen Poika lähettää meidät palvelemaan Hengen voimassa. Jeesus sanoo lähetysten alkavan Jerusalemissa ja jatkuvan Juudeaan sekä Samariaan ja aina "maan ääriin saakka". Tämä merkitsi ennen näkemätöntä rajojen ylitystä, suorastaan kuilujen yli uskaltamista. Apostolit eivät olisi selvinneet siitä ilman Pyhä Henkeä – emmekä selviä mekään.

Jerusalem ja Juudea olivat vanhastaan juutalaisten asuma-aluetta. Samaria taas oli "puolijuutalaisten" harhaoppisten asuma-aluetta, jota kunnon juutalainen karttoi kuin sianlihaa. "Maan äärellä" viitataan ilmeisesti Roomaan, joka oli pakanamaailman keskus. Jerusalemissa juutalaiset käyttivät joskus nimitystä "maailman napa", koska se oli heidän uskonnollinen keskuksensa.

Luukas havaitsee tässä selvän toimintaohjelman: ensin evankeliumi on julistettava juutalaisille, jotka tunsivat Tooran, Profeetat ja Kirjoitukset (koko Jumalan ilmoitetun tahdon). Kontaktipintaa ei juutalaisten apostolien tarvinnut kauaa hakea. Sitten evankeliumi piti julistaa niille, jotka myös tunsivat

Tooran (samarialaiset), mutta olivat joutuneet juutalaisyhteisön hylkäämiksi. Ja lopuksi evankeliumi piti julistaa pakanoille, jotka eivät tunteneet Tooraa ja olivat todellisen Jumalan tuntemisen ulkopuolella, "maan ääriässä".

HERRAN PALUU JA LÄHETYSYÖ

Toiseksi kirkossa oli myös ilmaantunut epätoivon ääniä, jotka väittivät, että Kristuksen paluu (kr. *parousia*) ei koskaan tapahtuisikaan. Näin historian suuri huipentuma ja Jumalan suunnitelmien täyttymys jäisi toteutumatta. Luukas vastaa tähän toiseen äärimmäisyyteen kertomalla enkelien välityksellä annetun taivaallisen viestin: "*Tämä Jeesus... tulee kerran takaisin, samalla tavoin kuin näitte hänen taivaaseen menevän*" (j.11). Herran paluu on varma. Se ei tapahdu välittömästi, mutta toivo ei petä ja Jumalan valtakunta toteutuu varmasti.

Luukkaan motiivi Apt:n kirjoittamiseksi ei ole spekulatiivinen tai edes puhtaan teologinen. Pikemminkin hänen motiivinsa on *sielunhoidollinen ja opetuksellinen*. Herran taivaaseenastuminen yhdistää Jeesuksen maanpäällisen toiminnan hänen myöhempään toimintaansa kirkossa. Tämä näkyy Pyhän Hengen vaikutuksena, jossa Jeesus ja kirkko yhdistyvät sukupolvesta toiseen. Vain ylönouseminen ja taivaaseen astunut Herra on voinut vuodattaa Hengen (2:33). Hänen voimassaan kirkon elämä ja lähetystehtävä jatkuvat. Jeesuksen taivaaseenastuminen on se konkreettinen tapahtuma, joka johtaa Pyhän Hengen läsnäoloon ja kirkon kasvuun.

TUULET TULEVAT!

Luukas muistuttaa siitä, miten Jeesus 1) avasi valitsemilleen apostoleille VT:n salaisuudet ja 2) antoi tehtäväksi olla parannuksen ja syntien anteeksiantamisen julistajina sekä 3) antoi valtuudet toimia Kristuksen kuoleman ja ylönousemuksen todistajina. Tähän sisältyi myös kehoitus pysyä Jerusalemissa odottamassa Pyhän Hengen saapumista (Lk 24:44-49). Ilman Pyhää Henkeä emme voi olla uskottavia Kristuksen todistajia. Luukas painottaa tätä niin paljon, että "Apostolien teot" pitäisi olla "Pyhän Hengen teot".

UUSI KÄÄNNE

Apt:ssa Luukas haluaa tähdentää, että Jumalan suunnitelma ei täysin seurannut Jerusalemin teologien päättelyä. Uuden liiton pelastussanoma ei ollut ainoastaan Israelia varten. Jeesuksen ristinkuolema, ylönousemus ja taivaaseen korottaminen merkitsivät uutta käännettä pelastushistoriassa (tähän viittaa myös lähetyskäsky, jossa kirkon todistus ei rajoitu vain juutalaisiin, Matt 28:18-20). Selvimmin tämän huomasivat sellaiset Herran todistajat kuin *Stefanos*, kyproslaiset ja kyreneläiset¹ (pohjois-afrikkalaiset) juutalaiskristityt sekä Paavali, jotka alkoivat julistaa evankeliumia myös pakanoille (Apt 11:19-26). Tämä jännite lähetystyön rajoista ja rajojen ylittämisestä kulkee läpi koko Apt:n.

GLOBAALI SANOMA

Osa tätä tragediaa oli se tosiasia, että "vanha Israel" torjui Jeesuksen, vaikka saikin vielä Jeesuksen ristinkuoleman jälkeen uuden tilaisuuden hyvän sanoman vastaanottamiseksi. Juutalaislähetystyön "epäonnistuminen" oli Jerusalemin alkukirkolle vakava takaisku (ks. Apt 4-5, joissa juutalaiset viranomaiset asettuvat apostolien julistusta vastaan ja pidättävät heidät). Lähetystyön tulevaisuus oli nyt niiden kristittyjen käsissä, jotka vetosivat evankeliumin maailmanlaajaan ulottuvuuteen (globaali sanoma) ja sen riippumattomuuteen juutalaisten vastauksesta (vrt. Paavalin taistelu Israel-kysymyksen kanssa, Room 9-11). Kirkko ei ollut enää juutalainen lahkko, vaan se oli "uusi luomus", *uudesti luotu ihmiskunta*, jossa miehet ja naiset eivät enää olleet juutalaisia tai pakanoita, vaan *yksi "Kristuksen ruumis"* ja *"Jumalan seurakunta"* (Gal 6:15-16; Ef 2:11-22; 1 Kor 10:32).

¹ **Kyrene** oli antiikin kreikkalainen siirtokunta nykyisessä Libyassa, Pohjois-Afrikassa. Se on vanhin alueen viidestä kreikkalaisesta kaupungista ja antoi koko seudulle, myöhemmälle roomalaiselle provinssille, nimen Kyrenaika. Kyrenen perustivat Theran kreikkalaiset, joiden johdossa toimi Aristoteles Theralainen, vuonna 630 eKr.

2. Ylitse kaikkien rajojen

Kun evankeliumi oli saavuttanut hellenistijuutalaiset (kreikkaa äidinkielenään puhuvat juutalaiset), Jerusalemiin muodostui arameaa puhuvan alkuseurakunnan rinnalle kreikkaa puhuva juutalaiskristillinen seurakunta. Tämän kreikkalaisen juutalaiskristillisyyden etunenässä toimivat diakonit Stefanos ja Filippos. He tekivät varsin näkyvää evankelioimis- ja diakoniatyötä ja saivat sen seurauksena vastaanansa hellenistijuutalaisten johdon (Apt 6:8-9; "vapautetut" olivat ilmeisesti Rooman armeijan kenraalin, Pompeiuksen entisiä vankeja tai heidän jälkeläisiään).

FILIPPOS - PAKANALÄHETYKSEN PIONEERI

Siinä, missä Stefanos oli ollut pakanalähetyksen teologinen uranuurtaja ja kirkon ensimmäinen marttyyri, Filippos toteutti pakanalähetystä käytännössä. Hän ylitti sekä maantieteelliset että kulttuuriset rajat. Hänen työkenttänään oli pääasiassa *Samaria*, jossa asui rodullisesti sekakansaa, mutta kohtaaminen etiopialaisen eunukin kanssa merkitsi myös juutalaisuuden vaikutusalueen ulkopuolelle siirtymistä ja Afrikka -lähetyksen alkua. Voisimme sanoa, että hän oli alkukirkon "Martti Rautanen".

EVANKELIUMI JUURTUU AFRIKKAAN

Kun Samariassa tapahtunut evankelioimistyö sai aikaan joukkoliikkeen, kertomus etiopialaisesta hoviherrasta painottaa myös henkilökohtaisen evankelioimistyön tarpeellisuutta. Samaria-lähetyksessä ei ollut mitään erityistä Hengen johdatusta – ellei sellaisena ajatella Jeesuksen antamaa lähetyskäskyä olla todistajana myös Samariassa (Lk 1:8) - mutta tässä jokainen käänne on selkeässä Pyhän Hengen ohjauksessa.

Kertomus kuvaa hyvin moniulotteisesti juutalaisen kirkon näkökulmasta pakanan kohtaamista. Koska etiopialainen jatkoi matkaansa kotimaahansa eikä palannut Filippoksen kanssa Jerusalemiin, mitään suurta pakanakristillisyyden läsnäolosta johtuva ongelmaa ei alkukirkossa vielä syntynyt. Se myös osoittaa, mitä tietä kristillinen julistus pääasiassa saavutti pakanamaailman: todennäköisemmin hellenistien kuin Jerusalemin apostolien (Pietarin) välityksellä.

Kertomus lienee peräisin Filippokselta itseltään, jonka perimätietona välittämää tapahtumaa Luukas on muotoillut omaan sanomaansa sopivammaksi. Niinpä Luukas löysi tapahtumasta vastaavuuden Jumalan toiminnalle kaikkien Jumalaa pelkävien ihmisten kohdalla (vrt. pakana Cornelius 10:34-): "Herran palvelija" –profetian (Jes 53) täyttymiseen Jeesuksessa (ks. myös Pietarin puhe temppelissä; Apt 3:13).

Tapahtuma osoitti myös Pyhän Hengen läsnäolon merkityksen evankelioimisyössä. Luukkaan tapahtuma kertoo tämän tapahtuma muistuttaa etäisesti toista hänen kertomustaan, jossa Muukalainen liittyi kahden matkalaisen seuraan, avaa heidän ymmärryksensä tajuamaan Kirjoituksia, ottaa osaa sakramenttaalisesta tapahtumasta (leivän murtamiseen) ja lopulta häviää arvoituksellisesti näkyvistä (Lk 24:13-35).

KUKA VOI KUULUA HERRAN KANSAAN?

Etiopialaisen hoviherran kääntyminen on ollut alkukirkolle moniulotteinen ongelma. Ensinnäkin, hän ei ollut juutalainen - ei edes samarialainen "harhaoppinen", joka olisi ollut perillä Tooran sisällöstä. Hän oli ilmeisesti tummaihoisen afrikkalainen (etiopialainen). Näin ollen hän ei täyttänyt puhtaan juutalaisuuden tuntomerkkejä. Hän ollut myöskään sellaisen kansan edustaja, joka olisi voitu muilla perusteilla hyväksyä juutalaisten joukkoon (5 Moos 23:8).

Lisäksi hoviherra oli sukupuoli-identiteetiltään epäselvä eli eunukki (kastroitu), mikä teki hänestä Herran kansaan kelpaamattoman (5 Moos 23:1 - tosin **Jesajan kirjan** profetian mukaan heilläkin oli parempi tulevaisuus edessään; Jes 56:3-6). Alkuseurakunnan ihanteena oli Jeesuksen esimerkin mukaisesti köyhyys, mutta sellaiseen ihanteeseen tätä "mahtavaa" miestä oli hyvin vaikea saada sopimaan (Apt 6:27). Mies ei myöskään esitä mitään erityistä (kristillistä) uskontunnustusta ennen kastettaan (jae 37 on selvästi tästä ongelmasta johtuva myöhempi lisäys!). Filippos ei kaiken lisäksi ohjaa häntä minkään seurakunnan yhteyteen, vaan kirjaimellisesti häviää paikalta.

Eikö tästä kaikesta olisi syytä huolestua? Kaikki perinteiset käyttäytymis- ja toimintamallit menevät sekaisin Filippoksen toimintamallissa. Hän ylitti kaikki mahdolliset rajat evankeliumin todistuksen tähden. Kaiken tämän keskellä on Luukkaan mukaan konkreettinen Pyhän Hengen johdatus. Mitä tämä kertoo meille Jumalan tavasta toimia?

YLITSE KAIKKIEN RAJOJEN

Ainakin sen, että evankelioimistyö on viime kädessä hänen ominta työtään: Jumala herättää uskon ”missä ja milloin haluaa” (Katekismus). Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö meillä voisi olla selkeitä toimintaperiaatteita ja –tapoja sekä strategioita evankelioimistyössämme. Jumala ei kuitenkaan ole niistä riippuvainen.

Etiopialaisen hoviherran tapaus osoittaa, mitä on ”ansaitsematon armo” ja ”rajaton armo”: kaikki ihmisten luomat rajat menevät rikki. Armo kuuluu kaikille: niin ristin ryöväriille (Lk 23:34) kuin muillekin, jotka eivät täytä Jumalan ja ihmisten asettamia mittoja. Vasta evankeliumin julistus ja sen omistaminen tekee mahdolliseksi ylittää kaikki rajat Pyhän Hengen voimassa.

Evankeliumin kutsu ja rajaton armo on tarjona kaikille kansoille, myös juutalaisille, tänäänkin. Paavali oli Apt:n lopussa vankina Roomassa ”Israelin toivon tähden” (Apt 28:20). Meillä ei ole oikeutta kieltää evankeliumia keneltäkään siksi, että hän on sen joskus torjunut. Armo on suurempi kuin lankeemus ja suurempi kuin mikään ihmistyö (VK 525). Evankeliumissa toimii Jeesus itse – hän, joka ylitti kaikki rajat meidänkin luoksemme.